

Csoma Mózés:¹ Az orosz-ukrán háború és a Koreai-félsziget

Vezetői összefoglaló

- A 2022. február végétől eszkalálódó orosz-ukrán konfliktus a földrajzi távolság ellenére is komoly hatást gyakorolt a megosztott Koreai-félsziget államaira. A Koreai Köztársaság (Dél-Korea) az Ukrajna melletti szolidaritáson túl nagy volumenű fegyverüzletet kötött Lengyelországgal, a háborús konfrontációhoz legközelebb lévő európai uniós tagállammal. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK, Észak-Korea) Oroszország mellé állt, számos módon demonstrálva kiállását régi-új nagyhatalmi patrónusa mellett.
- A KNDK Donyeck és Luhanszk önálló államiságának elismerésével szimbolikus, valószínűsített tüzérségi lőszerszállításaival pedig tényleges támogatást tudott nyújtani Oroszországnak és expanziójának.
- A KNDK azon kevés országok egyike, melyek profitáltak az ukrainai konfliktus elhúzódásából: a phenjani rezsimek jelentősége hirtelen megnőtt az orosz fél számára, s a jelenlegi tendenciák azt eredményezhetik, hogy Oroszország lesz az első hatalom, aki elismeri a KNDK-t atomfegyverrel rendelkező országgént.
- Mindeközben Dél-Korea bonyolult diplomáciai egyensúlyozásra kényszerül, ugyanis az ukrainai konfliktus az Egyesült Államok számára egységes frontvonalat teremtett a kelet-európai térségtől az indiai és a csendes-óceáni régióig. Dél-Korea számára a fő kihívás az: miként tud egyensúlyozni elsőszámú politikai-biztonságpolitikai szövetségese (az Egyesült Államok) és elsőszámú külgazdasági partnere (a Kínai Népköztársaság) között.

A jelen elemzés azt mutatja be, hogy a 2022. február 24-én széles és nyílt háborúvá eszkalált orosz-ukrán fegyveres konfliktus milyen hatást gyakorolt a megosztott Koreai-félsziget államaira, s milyen magatartást váltott ki a Koreai Köztársaságból (Dél-Koreából), illetve az észak-koreai rezsimből (Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, KNDK). Emellett arra is kitér, hogy milyen lehetőségeket, illetve milyen kockázatokat hordoz a háború a két koreai állam szempontjából.

Miként viszonyult a Koreai-félsziget két állama a háború kitöréséhez?

Nem először fordul elő a történelemben, hogy a Koreai-félszigettől földrajzi szempontból távol eső területen zajló háború közvetett módon a két koreai állam szembenállásának frontvonalává is válik. Az 1960-as évek közepétől kiteljesedő vietnami konfliktus is ilyen jellegű konfrontáció volt: míg Dél-Korea egymást követő turnusokban összesen több mint 300 ezer katonával támogatta a saigoni rezsimek, a KNDK pilótákkal nyújtott segítséget az akkori Vietnami Demokratikus Köztársaságnak. Tizennégy elesett észak-koreai pilóta síremléke a mai napig látható a Vietnam északi részén lévő Bac Giang tartományban, bár földi maradványaikat már húsz évvel ezelőtt visszaszállították a KNDK-ba.² *2022 februárjától az orosz-ukrán konfliktus nem csupán a nemzetközi viszonyokat rendezte át alapvető mértékben, de komoly hatást gyakorolt a Koreai-félsziget mindkét államára is.* A Koreai Köztársaság Külügyminisztériuma még a háború kirobbanásának előestéjén, 2022. február 19-én rendkívüli figyelmeztetést adott ki, hogy állampolgáraik azonnal hagyják el Ukrajnát, vagy sürgősen költözzenek az ország nyugati régiójába. Három nappal később, február 22-én *Mun Dzse In akkor hivatalban lévő dél-koreai államfő a Nemzetbiztonsági Bizottság ülésén egyértelműen leszögezte,*

¹ Csoma Mózés (csoma.mozes@uni-nke.hu) az NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa, Magyarország volt szülői nagykövete.

² [Memorial speaks to North Korea's ties to summit host Vietnam.](#) [online] 2019.02.19. Forrás: apnews.com [2022.11.12.]

hogy *Ukrajna szuverenitását és területi integritását tiszteletben kell tartani*, továbbá jelezte azt is, hogy országa aktívan részt kíván venni a válság mielőbbi békés rendezésében.³

2022. február 24-én a háború kitörése nagyon kényes helyzetbe hozta a Koreai Köztársaságot, ugyanis *a kelet-ázsiai országot a konfliktus mindkét hadviselő feléhez komoly gazdasági kapcsolatok kötik*. A félvezetők gyártásához szükséges neon, argon és xenon gázok 50 százalékát Ukrajnából és Oroszországból vásárolták, valamint a dél-koreai olajfelhasználás 5,5 százaléka is orosz importból érkezett. Ennek ellenére *Mun elnök bejelentette, hogy országa csatlakozik az agresszor elleni nemzetközi szankciókhoz*. Az elsőszámú feladat persze a dél-koreai állampolgárok evakuálása lett, amit alapvetően sikeresen végre is hajtottak: a háború kitörésének napján 43 koreai személy hagyta el az ostromlott kelet-európai országot. Ezzel párhuzamosan a Kijevben működő dél-koreai nagykövetség ideiglenes irodát nyitott a lengyel határ közelében lévő Lvivben, Kim Hjong The nagykövet és munkatársai pedig a román határhoz közeli Csernyivcibe költöztek. Hírek érkeztek továbbá arról is, hogy a követségi munkatársak egy részét a Lengyelország délkeleti részén lévő Przemyslbe evakuálták.

A háború első hetei során a hagyományos kelet-ázsiai szövetségi rendnek megfelelően *Dél-Korea egyértelműen kiállt az Egyesült Államok által támogatott Ukrajna mellett, miközben a KNDK saját nagyhatalmi patrónusával, az agresszor Oroszországgal vállalt szolidaritást*. Csong Üi Jong akkor hivatalban lévő dél-koreai és Antony Blinken amerikai külügyminiszter 2022. február 26-án telefonbeszélgetést folytattak, amelynek során „határozottan elítélték” Oroszország ukrajnai invázióját, és ismételten kinyilvánították a kelet-európai ország iránti támogatásukat. A felek *felszólították az orosz vezetést a katonai akció azonnali beszüntetésére*, továbbá Blinken köszönetet mondott dél-koreai kollégájának, hogy országa csatlakozott az agresszorral szembeni nemzetközi büntetőintézkedésekhez. Két nappal később, február 28-án *a szöuli kormányzat be is jelentette, hogy leállítják egyes stratégiai anyagok Oroszországba irányuló exportját, valamint csatlakoznak ahhoz a kezdeményezéshez, hogy Oroszországot kizárják a SWIFT globális fizetési hálózattól*. Ugyanazon a napon a dél-koreai kormányzat 10 millió dollár értékű humanitárius segély folyósításáról döntött Ukrajna részére. Andrej Kulik szöuli orosz nagykövet szintén február 28-án egy sajtótájékoztatót tartott, hogy kifejezze álláspontját a fejleményekkel kapcsolatban. A misszióvezető sajnálatosnak nevezte a dél-koreai kormány döntéseit, amelyeknek következtében a 30 éve fejlődő tendenciát mutató dél-koreai–orosz kapcsolatok „irányt fognak váltani”. A nagykövet megjegyezte azt is, hogy a szöuli kormányzat döntései negatív hatást fognak gyakorolni a háromoldalú relációra is, tehát Oroszország közvetítő szerepe a megosztott Koreai-félsziget két államának viszonyában kérdésessé válhat.⁴ Andrej Kulik ezt követően szinte láthatatlanná vált a szöuli diplomáciai testületben: április 5-én nem vett részt azon a fogadáson, amit Li In Jong leköszönő egyesítési miniszter adott a nagykövetek részére; április 12-én szintén nem vett részt azon a baráti hangulatú rendezvényen, amit Csong Üi Jong leköszönő külügyminiszter és felesége rezidenciájukon tartottak a nagykövetek és házastársaik részére; majd pedig Jun Szok Jol államfő május 10-i beiktatásán a többi nagykövettől elszigetelve, a szöuli diplomáciai testületben szintén páriának számító belorusz nagykövet társaságában mutatkozott.

Mindezzel párhuzamosan a KNDK az Egyesült Államokat tette felelőssé az ukrajnai fejleményekért. 2022. március 1-én Kim Szong észak-koreai ENSZ nagykövet New Yorkban leszögezte, hogy Washington „hegemóniára törekvő” politikája veszélyezteti más államok békéjét és szuverenitását, amivel egyértelműen Oroszország mellett állt ki.⁵ Eközben az orosz Távol-Keleten dolgozó több ezer észak-koreai vendégmunkás részére a KNDK hatóságai tájékoztató-magyarozó előadásokat tartottak az orosz-ukrán háborúval kapcsolatban. A *Daily NK* című szöuli portál

³ [Moon says Ukraine's sovereignty must be respected](#). [online] 2022.02.22. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

⁴ [Russian envoy warns of strain in ties with S. Korea following sanctions announcement](#). [online] 2022.02.28. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

⁵ [N.K. ambassador to U.N. denounces U.S. over Russia's Ukraine invasion](#). [online] 2022.03.02. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

értesülései szerint az előadás részeként elhangzott, hogy az *Oroszország által indított invázióhoz hasonlóan a KNDK is bármikor lerohanhatja Dél-Koreát, mivel ők is „egyértelmű erőfölényben” vannak.* Párhuzamként említették azt is, hogy Oroszország és Ukrajna az egykori Szovjetunió révén előzőleg ugyanúgy egy országot alkotott, mint a KNDK és Dél-Korea. Továbbá hangsúlyozták, hogy Dél-Koreában „sok ember várja” a félsziget újraegyesítését, amivel nyilván az északi zászló alatt megvalósuló egyesítés vízióját sugallták.⁶ A KNDK tehát teljes mértékben felsorakozott nagyhatalmi patrónusa mellett, aminek egyértelmű demonstrálására *Sin Hong Cshol moszkvai észak-koreai nagykövet megbeszéléseket folytatott a megszállt területeken létrehozott bábállamok – a Donyecki Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság – külügyminisztereivel is.*⁷ A fényképpel dokumentált találkozót minden bizonnyal az orosz fél kezdeményezte, hogy a nemzetközi elismerés látszatát vetíthesse a két bábállam fölé.

Miként jelenik meg Oroszország a Koreai-félsziget két államában?

Oroszország teljesen más formában jelenik meg a megosztott félsziget déli és északi részén. A *Koreai Köztársaságban elsősorban gazdasági partnerként tekintenek az Oroszországi Föderációra, a mélyebb politikai együttműködés lehetősége pedig nagyban függ az aktuális szöuli kormányzat irányultságától.* Amikor Dél-Koreában *balközép irányultságú kormányzat van hatalmon az együttműködés esélyei erősebbek,* így például a 2017-2022 között regnáló Mun Dzse In adminisztráció nagy reményekkel hirdette meg az ún. *Kilenc Híd kezdeményezést,* amelynek fő célja az energetikai és infrastrukturális kapcsolatok erősítése lett volna a Koreai-félsziget és Oroszország távol-keleti területei között.⁸ A kezdeményezés továbbá azt a nyilvánvaló célt is magában hordozta, hogy Oroszország közvetítésével sikerüljön bevonni a KNDK-t az előremutató gazdasági projektekbe. Amikor viszont *konzervatív irányultságú kormányzat irányítja a Koreai Köztársaságot, külpolitikai prioritásai hagyományosan az Egyesült Államok vezette kelet-ázsiai szövetségi rendhez kötődnek,* és jóval kritikusabbak az Oroszországhoz – és Kínához – kötődő politikai kapcsolatok iránt. A fentiek színes illusztrációjaként megemlíthető az is, hogy a Mun Dzse In adminisztráció regnálásának idején általánossá vált, hogy a dél-koreai televíziós csatornákon egyre több orosz filmet és sorozatot lehetett látni, köztük olyan – az elmúlt évek orosz filmgyártására jellemző második világháborús produkciót is – amelyek pozitív színben tüntetik fel a sztálini időszakot. Az ukrain inváziót követően ezek a filmek végül eltűntek a koreai csatornák kínálatáról, ugyanakkor megjelent egy olyan ukrán háborús akciófilm, amely a szakadár területeken zajló harcokat mutatja be.⁹

A Koreai-félsziget két államában más-más korszakoktól datálják az Oroszországhoz fűződő viszony kezdetét. Dél-Koreában az iskolai történelemkönyvek is kiemelik azt a XIX. század végi történelmi periódust, amikor *a cári birodalom a japán terjeszkedés egyetlen lehetséges feltartóztatójának tűnt.* A szöuli orosz nagykövetség rendezvényein – az ukrain inváziót megelőzően – pedig rendszeresen felelegették azt a történelmi tényt, hogy 1896-ban Kodzsong koreai király japán indíttatású merénylettől tartva a szöuli orosz követség épületében talált menedékre, és egy éven keresztül onnan irányította az országot. A KNDK ugyanakkor elítélően tekint erre a történelmi periódusra, és a cári Oroszország Japán-ellenes fellépését az „orosz imperialista szándékok” megnyilvánulásának tekinti. *Észak-Korea ezért a koreai-orosz barátság gyökereit a második világháborúban aratott közös győzelemtől datálja,* bár ebben a kérdésben is lényeges különbség húzódik az észak-koreai és az orosz álláspont között. A phenjani történelemszemlélet

⁶ [North Korean lecture for workers in Russia mentions Ukraine crisis.](#) [online] 2022.03.02. Forrás: [dailynk.com](#) [2022.11.12.]

⁷ Oroszország phenjani nagykövetségének 2022. május 21-i közleménye alapján.

⁸ [Let's build 9 bridges between Seoul, Moscow: President Moon.](#) [online] 2017.09.07. Forrás: [korea.net](#) [2022.11.12.]

⁹ Az említett ukrán film a 2018-ban készült *Pozivnyij Banderasz* (Banderas hívójel).

ugyanis a Japán-ellenes küzdelem végkifejletét kizárólag *Kim Ir Szen és partizáncsapatái sike-reként* festi le, miközben elhallgatják azt a történelmi tény, hogy 1945-ben a Koreai-félsziget északi részét a szovjet csapatok szabadították fel a japán uralom alól.¹⁰ Ez az álláspontbeli különbség az elmúlt évtizedek során egy állandó, de elfojtott konfliktust jelentett a kétoldalú kapcsolatokban.¹¹ 2022 nyarán a KNDK és Oroszország újbóli egymásra találásának árnyékában egy fontos előrelépés történt a két ország történelemszemlélete közti különbözőség áthidalása felé. A japán kapituláció augusztus 15-i évfordulója alkalmából Kim Dzsong Ün levélben üdvözölte Vlagyimir Putyint, amelyben köszönetet mondott, hogy a szovjet Vörös Hadsereg csapatai a „nemes internacionalizmus” példáját gyakorolva „vérükkel és drága életükkel” szabadították fel a félsziget északi részét.¹²

A második világháborús győzelem tehát jelenleg fontos közös nevező Észak-Korea és Oroszország viszonyában. Az évfordulók alkalmával egyébként nem csupán a phenjani orosz nagykövetség szokott koszorúzást tartani a Moranbong dombon lévő Felszabadulási Emlékműnél és a főváros Szadong-kerületi temetőjében, hanem a Cshongdzsinban lévő orosz főkonzulátus munkatársai is virágot helyeznek el a helyi szovjet emlékműnél, az orosz határtól 50 kilométerre lévő Radzsin kikötővárosban működő RasonConTrans vegyesvállalat dolgozói pedig a „régidőket” idéző felvonulással emlékeznek meg a két szomszédos országot összekötő eseményekről. A fentiekhez kapcsolódik, hogy 2020-ban az európai harcok lezárulásának 75. évfordulója alkalmából Vlagyimir Putyin kitüntetésben részesítette Kim Dzsong Ün-t, elismerve a koreai fél erőfeszítéseit a háborús szovjet haditemetők gondozásáért.¹³ Megemlítené továbbá az is, hogy a phenjani orosz külképviselet munkatársai rendszeresen fel szokták keresni a szovjet pilóták emlékművét, akik az 1950-1953 közötti koreai háború idején a KNDK légtérét védték. Ez szintén egy olyan kapocs, ami összeköti a két szomszédos országot.

A KNDK és Oroszország viszonyának bemutatásakor kiemelendő az is, hogy az orosz fél az elmúlt két év során több alkalommal is juttatott gabonaszállítmányokat az országba, amelyek fontos szerepet töltek be a phenjani rezsim élelmiszer-ellátásának biztosításában. A koronavírus-világjárvány kirobbanásakor Észak-Korea azonnal lezárta valamennyi határát, valamint országos karantént hirdetett. Ebben a nehéz időszakban Alexandr Macegora phenjani orosz nagykövet engedélyt kapott a főváros elhagyására, hogy a Sárga-tenger partján fekvő *Nampho kikötővárosban 2020 májusának közepén átadja az Orosz Föderáció kormánya által küldött 25 ezer tonna gabonát* tartalmazó segélyszállítmány. A támogatást egy Sierra Leone-i zászló alatt közlekedő teherhajó szállította a Krím-félsziget szomszédságában lévő Novorosszijszkból az említett Nampho kikötőjébe. Az orosz követség beszámolója szerint május 14-én Macegora nagykövet és munkatársai leutaztak a kikötőbe, ahol a koreai külügy egyik tisztviselőjének jelenlétében megismerhették a hajó kirakodásának folyamatát. A járványveszély miatt a hajó a kikötő egy elszigetelt részén dokkolt, legénységét pedig karantén alá helyezték. Az orosz közlemény azt is kiemelte, hogy a koreaiak a kirakodáshoz egy ponyvát fektettek a hajó oldala és a szállítójárművek közé, nehogy egyetlen leeső búzaszem is kárba vesszen. A kikötő parancsnoka elmondta a diplomatáknak, hogy naponta 40 gabonával megrakott kocsit indítanak Phenjan felé, ahol a

¹⁰ Kim Ir Szen és partizánharcosai az 1930-as évek második felében Mandzsúria (Északkelet-Kína) területén harcoltak a japán csapatok ellen, majd 1940 végén átmenekültek a Szovjetunió távol-keleti területére. A háború éve alatt Habarovszk mellett egy kiképzőtáborban tartózkodtak, majd 1945 szeptemberében – már a tényleges harcok befejeztével – szállították őket vissza a Koreai-félsziget északi részére.

¹¹ Miként Rátkai Ferenc nyugalmazott diplomata e sorok írójának elmondta, az 1980-as években egy olyan durva esemény is előfordult, hogy a KNDK-ba akkreditált szovjet nagykövetet – az előzetes megállapodás ellenére – nem engedték felszólalni egy nagygyűlésen, hogy ott kizárólag a koreai verzió hangozhasson el az ország felszabadításával kapcsolatosan. A szerző interjúja Rátkai Ferenc nyugalmazott diplomatával. Budapest, 2009. január 16.

¹² [Respected Comrade Kim Jong Un Sends Congratulatory Message to President of Russian Federation.](#) [online] 2022.08.16. Forrás: kcnawatch.org [2022.11.12.]

¹³ Oroszország phenjani nagykövetségének 2020. május 5-i közleménye alapján.

helyi lisztgyárban dolgozzák fel az orosz segítséget.¹⁴ Az élelmiszersegély másfél hónappal később az ország különböző részein lévő úgynevezett Gabonaértékesítő Irodákban bukkant fel.¹⁵

Dél-koreai önkéntesek Ukrajnában, KNDK elismerés a bábállamoknak

Az ukrajnai orosz invázió alaposan rányomta bélyegét a dél-koreai hétköznapokra is. Már 2022. februárjának végén sor került az első tüntetésre a szöuli orosz nagykövetség erődszerű épülete előtt, amelyen mintegy háromszáz fő – Dél-Koreában élő ukrán állampolgárok és helyi támogatók – követelték az agresszió azonnali felfüggesztését. A résztvevők ukrán zászlókat lobogtattak és háborúellenes transzparenszeket emeltek magasba, majd a Koreai Idegennyelvi Egyetem (HUFS) Ukrán Tanszékén oktató Olena Schegel tanárnő egy nyilatkozatot olvasott fel, amelyben az aktuális helyzetet a koreai háborúhoz hasonlította: mint elmondta, az ukránok „elkeseredett harcot” vívnak a demokráciáért és a szabadságért, ahogy azt a koreaiak is tették 1950-1953 között. *Az orosz külképviselet előtt menetrendszerűvé váltak a tiltakozó demonstrációk, az Ewha Női Egyetem Zeneművészeti Kara pedig bejelentette, hogy az agresszió leállításáig tanáraik és diákjaik napi rendszerességgel fognak békepárti koncertet tartani az orosz misszió előtt. Február végén a dél-koreai főváros több reprezentatív építménye – így a Szöul Torony, a Szöuli Városháza és a Tongdemun Design Plaza – is az ukrán nemzeti színekre emlékeztető díszkivilágítást kapott.* Az akkori közhangulatot jól jellemzi, hogy számos koreai celebritás és egyéb ismert személyiség is kifejezte szolidaritását a megtámadott országgal, köztük Li Jong E színésznő – aki Magyarországon elsősorban a *Palota ékköve* című kosztümös drámasorozat főszereplőjeként ismert – 100 millió vont (tehát kb. 30 millió forintos összeget) adományozott a menekültek számára. A gesztust Dmitro Ponomarenko szöuli ukrán nagykövet külön megköszönte a közösségi médiaoldalán. Ehhez kapcsolódik, hogy az ukrán misszióvezető csupán nyolc nappal a háború kirobbanása előtt foglalta el állomáshelyét a dél-koreai fővárosban, de a fejlemények miatt azonnal a szöuli diplomáciai testület ismert tagja lett. Nyilvánvalóan nagy szerepe volt abban, hogy *március elején sor került a koreai és az ukrán külügyminiszter telefonos egyeztetésére, majd megvalósult Mun Dzse In államfő és Volodimir Zelenszkij elnök telefonos beszélgetése is.* Ennek során Mun tiszteletét fejezte ki az ukrán nép bátorsága és áldozatkészsége iránt, valamint őszinte részvétét nyilvánította a gyászoló családoknak. Ezekben a hetekben egyébként egy *spontán emlékhely alakult ki Ukrajna szöuli nagykövetsége előtt: a mécsesektől a gyermekrajzokig, valamint a háborúellenes feliratokig szöuli lakosok tucatjai fejezték ki szimpátiájukat a lerohant országgal.* Dmitro Ponomarenko nagykövetet pedig az Európai Unió szöuli misszióvezetője vette a szárnyai alá, és szimbolikus gesztusként valamennyi uniós vonatkozású rendezvényen kiemelt résztvevőként kezelte. Így a 2022. május 9-én megtartott „Európa Nap” ünnepségen – amelynek színhelye a Szöuli Városháza tere volt – az ukrán misszióvezető az uniós tagállamok nagyköveteivel együtt léphetett fel a dísztribünre, ami egyértelműen jelezte az uniós tagállamok kiállását az orosz agresszió áldozata mellett.

A háború kevésbé ismert koreai vonatkozásaként megemlíthetjük azt is, hogy a háború kezdetén több koreai állampolgár is Ukrajnába utazott, hogy önkéntesként harcoljon a kelet-európai országban. A szöuli sajtóban először arról lehetett olvasni, hogy 2022 márciusának közepén egy 20 éves koreai tengerészgyalogos Lengyelországból próbált bejutni Ukrajna területére, hogy csatlakozzon az orosz invázió elleni harchoz, de még a lengyel határállomásról visszafordították. Mivel fennállt a lehetősége, hogy a fiatal férfi illegálisan próbál belépni Ukrajna területére, a szöuli külügy a lengyel és az ukrán hatóságok közreműködését kérte a tengerészgyalogos előkerítése érdekében. A koreai katonát – aki ráadásul nem kért előzetes engedélyt feletteseitől a

¹⁴ Oroszország phenjani nagykövetségének 2020. május 14-i közleménye alapján.

¹⁵ Restocked Regime: Government Grants “Loans” to Starving Farmers and Sells on Foreign Food Aid to Undercut Local Markets. [online] 2022.08.17. Forrás: asiapress.org [2022.11.12.]

külföldi utazáshoz – végül az ukrán hatóságok tartóztatták fel, majd adták át a lengyel területen tartózkodó dél-koreai tisztviselőknek. A szöuli kormányzat március közepén azt közölte, hogy információik szerint kilenc dél-koreai állampolgár utazott Ukrajnába, hogy csatlakozzon a Nemzetközi Légiohoz, amelynek akkor már kb. 20 ezer tagja volt a világ 52 országából. Később az orosz védelmi minisztérium viszont az közölte, hogy összesen tizenhárom koreai állampolgár harcolt az ukránok mellett, akik közül négyen életüket is veszítették.¹⁶

A szöuli kormányzat persze szigorúan megtiltotta állampolgárainak az ukrán területekre való beutazást, a tilalom megszegőit pedig akár egy éves börtönbüntetéssel vagy 10 millió vonos – mintegy 3 millió forintos – pénzbírsággal is sújthatják.¹⁷ 2022 márciusának végén elterjedt az a hír is, hogy a dél-koreai önkéntesek között van Ri Gün egykori kommandós is, aki elsősorban Youtube-csatornája miatt volt ismert, de a Nemzetközi Légio szóvivője kezdetben cáfolta az illető ukrainai tartózkodását.¹⁸ Később azonban beigazolódott, hogy az egykori kommandós a helyszínen van, sőt májusban egy interjút is adott a *Novoje Vremja* című ukrán hetilapnak. Ri Gün ebben közölte, hogy a szöuli kormányzat által bevezetett utazási korlátozás megsértése miatt valószínűleg le fogják tartóztatni, amikor visszatér Dél-Koreába, de nem bánta meg, hogy csatlakozott az önkéntesekhez, mert támogatni kívánta az „igazságtalan invázió miatt szenvedő” lakosságot. Az interjú idején Ri egyébként egy ukrán katonai kórházban volt, mert megsérült a Kijev közelében lévő Irpin városnál lezajlott harcok során.¹⁹ Mint az egykori kommandós egy későbbi interjújában elmondta, hogy Volodimir Zelenszkij elnök egyik beszédének hatására döntött úgy, hogy a kelet-európai országba utazik, és csatlakozik a külföldi önkéntesekhez. Az egyik hadművelet során azonban egy víznyelőbe zuhant és mindkét térdében elülső-keresztzalag szakadást szenvedett. Pár napig megpróbált nem tudomást venni a sérülésről, de állapota egyre rosszabb lett, az ukrán kórház orvosa pedig azt javasolta, hogy a szükséges operáció elvégzésére utazzon vissza Koreába. Ri így Varsón keresztül 2022. május 27-én visszatért Koreába, de amint a repülőgép leszállt az Incshoni Nemzetközi Repülőtéren, egy civilruhás tisztviselő lépett a fedélzetre és még a többi utas előtt leszállította. Az egykori kommandóst a transzferben tizenöt rendőr várta, majd csomagjainak felvételét követően – a járványügyi intézkedések alapján – karanténba szállították.²⁰ *Ri Gün személye egyébként megosztotta a koreai társadalmat.* Egyesek szerint azért csatlakozott az önkéntesekhez, hogy feledtesse egy korábbi ügyét, amikor szexuális zaklatással vádolták, míg mások szerint kizárólag a Youtube-csatornája követőinek számát akarta növelni az ukrainai részvétellel. Ezt az álláspontot erősítette Csong He Il tábornok, a Koreai Nemzetvédelmi Egyetem rektora is, amikor e sorok írójával megbeszélést folytatott a szöuli magyar nagykövetségen.²¹

2022. júniusában az ukrainai konfliktus ismét nyilvánvalóvá tette, hogy a Koreai-félszigetet kettévágó 38. szélességi fok egyben a szembenálló befolyási övezetek határa is. Az Ukrajna felé gyakorolt dél-koreai szolidaritás következő lépcsőfokaként ugyanis a szöuli kormánypárt, a konzervatív indíttatású Nép Erejének Pártja 2022. június 3-án delegációt küldött a hadban álló országba. Li Dzsun Szok pártelnök és képviselőtársai Lengyelországon keresztül érkeztek meg Kijevbe, ahol megbeszéléseket folytattak a város újjáépítésének terveiről, felkeresték a bucsai tömeggyilkosság helyszínét, majd megtekintették Irpin lerombolt épületeit. A koreai pártvezető

¹⁶ [S. Korea verifying Russia's data on deaths of 4 volunteer fighters in Ukraine.](#) [online] 2022.06.18. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

¹⁷ [Korean volunteers deployed to front-line units in Ukraine: official.](#) [online] 2022.03.28. Forrás: koreatimes.co.kr [2022.11.12.]

¹⁸ Uo.

¹⁹ [S. Korean volunteer fighter in Ukraine doesn't regret his action despite facing imprisonment at home.](#) [online] 2022.05.16. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

²⁰ [Ken Rhee says his time in Ukraine was worth the possible jail sentence.](#) [online] 2022.06.14. Forrás: koreajoongangdaily.joins.com [2022.11.12.]

²¹ A szerző beszélgetése Csong He Il dél-koreai tábornokkal. Szöul, 2022. május 9.

találkozott Volodimir Zelenszkij államfővel és az ukrán védelmi miniszter-helyettessel is, a sajtóban megjelent információk szerint az ukrán fél egyrészt katonai segítséget kért, másrészt konkrét javaslatokat is megfogalmazott az újjáépítésben való koreai részvételre vonatkozóan.²² Li Dzsun Szok az ukrán államfővel tárgyalva az országot ért támadást a koreai háborúhoz hasonlította.²³ 2022. június 6-án pedig Dmitro Szenik ukrán külügyminiszter-helyettes látogatott a dél-koreai fővárosba, ahol közölte, hogy országának sürgősen fegyverekre van szüksége, és „proaktív” támogatást kért a koreai féltől. A miniszterhelyettes konkrét igényeket is megfogalmazott, amelyek rakétarendszerekre, légvédelmi elhárítórendszerekre, harckocsikra és páncélozott járművekre vonatkoztak.²⁴ Szenik szöuli tartózkodása során megbeszéléseket folytatott Pak Dzsun külügyminiszterrel is, a kiszivárgott információk szerint a koreaiak a háború utáni újjáépítés ügyében mutatkoztak konstruktívnak, ami azt jelenti, hogy a közvetlen fegyverszállítások kérdésében nem történt megállapodás.

A fentiekkel párhuzamosan a KNDK ismét kifejezte teljes elkötelezettségét Oroszország mellett. Kim Dzsong Ün elsőszámú vezető 2022 júniusának közepén Vlagyimir Putyin elnöknek küldött levelében közölte, hogy Oroszország „nagy sikereket ért el méltóságának és biztonságának megvalósítása” terén, illetve az orosz félnek sikerült minden „kihívást és nehézséget” leküzdenie.²⁵ A folyamat betetőzésekként pedig a KNDK elismerte a Donyecki Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság önálló államiségét, az erről szóló határozatot július 13-án Rim Cshon II észak-koreai külügyminiszter-helyettes ismertette Alexandr Macegora orosz nagykövettel Phenjanban. A diplomata megköszönte a KNDK vezetésének döntését, valamint kifejezte azon meggyőződését, hogy a KNDK és a „népköztársaságok” kétoldalú kapcsolatai jó kilátásokkal rendelkeznek, amelyek kölcsönös és kézzelfogható előnyökkel járhatnak majd. Csve Szon Hi észak-koreai külügyminiszter asszony eközben levélben köszöntötte a bábállamok „külügyminisztereit”: a donyecki szakadár területet képviselő – csupán 37 éves – Natalia Jurievna Nyikorovát és a luhanszki szakadárak külkapcsolatait irányító Vlagyiszlav Dejnégót.²⁶

A fejleményeket követően az *Izvesztyija* című orosz napilap interjút közölt Alexandr Macegora nagykövettel, aki azt hangsúlyozta, hogy a KNDK azon kevés országok egyike, amelyek ténylegesen független külpolitikát folytatnak. A misszióvezető próbált arra utalni, hogy az észak-koreaiak saját maguk döntöttek az orosz álláspont támogatásáról a Krím-félsziget annektálásakor és az ukrainai „népköztársaságok” esetében is, jogosnak tartották a donbasszi lakosság küzdelmét a „Bandera-rezsim” ellen, továbbá semmiféle ellenszolgáltatást nem kértek Oroszországtól támogatásukért cserébe. Az utóbbi állításnak persze ellentmondanak azok a hírek, hogy 2022 nyarán Oroszország újabb gabonaszállítmányt juttatott el a KNDK-ba.²⁷

Az *Izvesztyija* újságírója arról is faggatta a nagykövetet, hogy a Donyecki Népköztársaság vezetője, Gyenyisz Vlagyimirovics Pusilin által felvázolt kétoldalú kereskedelmi és egyéb partnerkapcsolatokat hogyan kell elképzelni a gyakorlatban. Alexandr Macegora válaszában kifejtette, hogy a „magasan képzett” és igénytelen észak-koreai munkások képesek lehetnek majd a lerombolt infrastruktúra helyreállítására, valamint a KNDK részéről nagy érdeklődés mutatkozik az elfoglalt területen lévő szlavjanszki és kramatorszki gépgyárak termékei iránt. Továbbá példákat hozott arra vonatkozóan is, hogy a Szovjetunió időszakában az adott területek és a KNDK között már működött kereskedelmi kapcsolat: a Mariupol-i (annak idején Zsdanov-i) kikötőbe Észak-Koreából érkezett a tűzálló magnezit téglá, amelyeket a nagyolvasztókban használtak; a

²² PPP chief discusses support, post-war reconstruction with Ukrainian president. [online] 2022.06.08. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

²³ PPP's Lee Jun-seok meets Zelensky in Ukraine. [online] 2022.06.08. Forrás: koreajoongangdaily.joins.com [2022.11.12.]

²⁴ Senior Ukraine diplomat makes plea for S. Korea's 'proactive support'. [online] 2022.06.07. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

²⁵ N. Korean leader extends full support to Putin amid war in Ukraine. [online] 2022.06.12. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

²⁶ Oroszország phenjani nagykövetségének 2022. július 14-i közleménye alapján.

²⁷ Russia sends wheat to North Korea in return for diplomatic support. [online] 2022.08.29. Forrás: dailynk.com [2022.11.12.]

donyecki kokszszenet és a búzát pedig a KNDK-ba szállították.²⁸ A nagykövet ugyanakkor nem tett említést arról, hogy a fenti kapcsolatok nyilván barterüzletek voltak és a legkevésbé sem piaci alapon működtek. *A 21. századi körülmények között valószínűleg csak az észak-koreai munkaerő kelet-ukrajnai dolgoztatása lenne működőképes megoldás, ugyanis a KNDK-ból érkező vendégmunkások a helyi munkaerő bérének törtrészéért tudnának közreműködni a háborús károk helyreállításában.* Megemlítendő ugyanakkor, hogy a nemzetközi közösség büntetőintézkedései tiltják az észak-koreai munkaerő foglalkoztatását.

2022. augusztus 15-én a második világháborús japán kapituláció évfordulója ismét lehetőséget kínált a két egymásra talált szövetségesnek, hogy kinyilvánítsák baráti elkötelezettségeiket és egymás iránti szolidaritásukat. Közben Kim Dzsong Ün levélben üdvözölte Vlagyimir Putyint, a *Donyecki Népköztársaságot vezető Gyenyisz Vlagyimirovics Pusilin is levelet küldött az észak-koreai vezetőnek.* A szakadár terület első embere párhuzamot vont a donyecki régió és a Koreai-félsziget északi felének 1950-es helyzete között, megfogalmazása szerint mindkét régió küzd-elme a „szabadságért és a történelmi igazságért” zajlott és zajlik. Pusilin megemlítette azt is, hogy a koreai nép szívósságára és bátorságára számos más nép követendő példaként tekint, bár ez a mondat a világ legtöbb részén eltérő jelentéssel bír. Alapvetően ugyanis Dél-Korea gyors modernizációját és gazdasági sikereit szokták követendő példának tekinteni, nem pedig a KNDK-ban uralkodó példátlan személyi kultuszt és a krónikus ellátási nehézségeket.²⁹

Dél-koreai fegyverek Lengyelországnak, orosz lőszer-utánpótlás a KNDK-ból

2022 késő nyarára, kora őszére egyértelművé vált, hogy a két koreai állam fegyverszállításai révén is részesévé válnak a távoli Kelet-Európában zajló konfliktusnak. A szöuli sajtó 2022 júliusának végén számolt be arról, hogy *Lengyelország nagy mennyiségben fog dél-koreai gyártmányú fegyvereket vásárolni*, külön kiemelve azt a tényt, hogy Mariusz Błaszczak lengyel védelmi miniszter egy nyilatkozatában *az ukrajnai orosz inváziót jelölte meg a fegyverbeszerzés fő indokaként.* A koreai sajtóban körbeidézettek szerint a lengyel védelmi miniszter azt is megemlítette, hogy más fegyvergyártók nem tudtak olyan rövid határidővel minőségi fegyvereket kínálni, mint a koreaiak.³⁰ Miként a média beszámolt róla, a lengyel fél *180 darab K-2 típusú harckocsi* vásárlásáról döntött, valamint *további 800 darabot készül gyártani Lengyelországban* 2026-tól kezdődően. A Hyundai Rotem cég által gyártott „Black Panther” néven is emlegetett K2-es harckocsik 120 milliméteres löveggel és fejlett kompozit páncélzattal rendelkeznek, illetve többféle védelmi rendszerrel is el vannak látva a páncéltörő rakéták ellen. A megállapodás részét képezi *48 darab K-9 típusú önjáró tarack* importálása is, valamint a későbbiekben *további 600 darab beszerzése, amelyeket szintén Lengyelországban gyártanak* majd. A Hanwha Defense cég által gyártott önjáró tarackok 155 milliméteres löveggel rendelkeznek, és 1999-ben véget ért kifejlesztésük óta komoly sikert hoztak a dél-koreai hadiipar számára. Több mint 600 darab exportálására kötöttek ugyanis szerződést a világ különböző országaival, így Norvégiával, Finnországgal, Észtországgal, Törökországgal, Egyiptommal, Indiával, valamint Ausztráliával is. A lengyel védelmi minisztérium közölte azt is, hogy *48 darab FA-50 típusú dél-koreai könnyű vadászgépet* is vásárolnak, amelyek közül az első 12 darabot 2023-ban szállítják majd le. Mariusz Błaszczak elmondása szerint a lengyel fél már jelenleg is használ F-16-os többcélú vadászgépeket, amelyek nagyon sok tekintetben hasonlatosak a koreai FA-50-esekkel. Az a tény, hogy az F-16-

²⁸ «Северокорейцы не выставляют нам счета после каждого голосования в ООН» ("Az észak-koreaiak nem állítanak ki számlát minden ENSZ-szavazás után") [online] 2022.07.18. Forrás: iz.ru [2022.11.12.]

²⁹ Respected Comrade Kim Jong Un Receives Congratulatory Message from Head of Donetsk. [online] 2022.08.17. Forrás: kcna-watch.org [2022.11.12.]

³⁰ Poland snaps up Korean armaments after Ukraine invasion. [online] 2022.07.27. Forrás: koreajoongangdaily.joins.com [2022.11.12.]

os pilóták néhány óras képzést követően már képesek az FA-50-esek irányítására, kulcsfontosságú volt a beszerzésről szóló döntés meghozatalában. Błaszczak a szóbanforgó interjúban azt is közölte, hogy a kabinet a lengyel légierő pilótáinak ajánlása alapján hozta meg döntését, a koreai gép ugyanis egy olyan platform, amely teljes mértékben kompatibilis a lengyelek által használt fegyverekkel, ráadásul jelentős modernizációs potenciállal is rendelkezik.³¹ Augusztus végén a dél-koreai sajtó közölte azt is, hogy a két érintett vállalat – tehát a Hyundai Rotem és a Hanwha Defense – összesen 5,76 milliárd dollár értékben írtak alá szerződést a lengyel féllel.³²

A putyini Oroszország és a KNDK egymásra találásának következő fejezeteként 2022. szeptember 7-én bejárta a világsajtót, hogy *Oroszország minden bizonnyal Észak-Koreából szerez be tüzérségi löszereket és katyusa-szerű rakéta-sorozatvetőkhöz szükséges muníciót*³³ (különösen a 122 mm-es tüzérségi lövedékekből van nagy tartaléka a phenjani rendszernek³⁴). A hírt a Pentagon sajtóügyekben illetékes vezetője, Pat Ryder dandártábornok is megerősítette, ugyanakkor részleteket nem közölt a hírszerzési értesüléseken alapuló információról. A hír ráadásul pont abban az időszakban látott napvilágot, amikor *Oroszországba megérkezett az iráni gyártmányú harci drónok első szállítmánya* is, ami egyértelműen azt jelzi, hogy az orosz hadvezetés a fogyóeszközök hiányában *hagyományos szövetségeseihez* fordult segítségért. A Pentagon illetékese egyben azt is jelezte, hogy a muníció beszerzése Észak-Korea részéről egyértelműen az ENSZ Biztonsági Tanácsa határozatainak megsértése, ugyanis a világszervezet megtiltotta a KNDK-val folytatandó fegyverüzleteket. A fejleményeket amerikai részről különösen aggasztóvá tette, hogy a szóban forgó löszereszerbeszerzésben pont az ENSZ BT egyik állandó tagja az érintett.³⁵ Mindeközben dél-koreai sajtóinformációk arról számoltak be, hogy *Oroszország a közös határszakaszon keresztül kőolajat és földgázt szállított a KNDK-ba*, amely már meg is érkezett Phenjanba, sőt szétosztása meg is történt a fogyasztók között.³⁶

Következtetések

Kim Dzsong Ün észak-koreai vezető 2011. decemberi hatalomra jutásától kezdődően a KNDK négy nukleáris próbarobbantást hajtott végre (2013. február, 2016. január, 2016. szeptember, 2017. szeptember), amelyekkel az ország nemzetközi legitimációját próbálták megerősíteni, valamint az Egyesült Államok tárgyalókészségét is fokozni próbálták. Az állandó erődemonstrációk kettős következményekkel jártak: egyrészt a 2010-es évek közepére a KNDK már-már saját szövetségesei számára is vállalhatatlanná vált, és a phenjani rezsim rekordszámú nemzetközi büntetőintézkedést gyűjtött be; másrészt viszont Donald Trump amerikai elnök három alkalommal is hajlandó volt találkozni az észak-koreai vezetővel, amit a phenjani tömegtájékoztatás a hazai lakosság előtt hatalmas sikerként mutathatott be. Az amerikai-észak-koreai csúcstalálkozók szinte kizárólag szimbolikus eredményeit leszámítva a KNDK az előző évtized végére minden korábbinál súlyosabb mértékben elszigetelődött. A szankciók következtében még a békülékeny álláspontot képviselő Mun Dzse In adminisztráció lehetőségei is korlátozottak voltak, hogy szimbolikus jelleggel újraindítsák a korábbi Korea-közi gazdasági projektek valamelyikét. A KNDK hagyományos szövetségesei (Kína és Oroszország) pedig állandó nyomás alatt álltak a nemzet-

³¹ Uo.

³² [Korean companies sign deals to export tanks and howitzers to Poland.](#) [online] 2022.08.28. Forrás: koreajoongangdaily.joins.com [2022.11.12.]

³³ [Ukraine war: North Korea supplying Russia with weapons, says US.](#) [online] 2022.09.06. Forrás: bbc.com [2022.11.12.]

³⁴ [The Ukraine war is deepening Russia's ties with North Korea as well as Iran.](#) [online] 2022.11.07. Forrás: theguardian.com [2022.11.12.]

³⁵ [Russia asks N. Korea for ammunition, indicating challenges in Ukraine war: Pentagon.](#) [online] 2022.09.07. Forrás: en.yna.co.kr [2022.11.12.]

³⁶ [Russia sends wheat to North Korea in return for diplomatic support.](#) [online] 2022.08.29. Forrás: dailynk.com [2022.11.12.]

közi közösség részéről, hogy betartsák a KNDK-val szembeni büntetőintézkedésekben foglaltakat. *A phenjani rezsim számára a legnagyobb csapást a 2020 elején megkezdődött koronavírus-világjárvány jelentette, amelynek következtében az ország elsőként zárta le határait a személy- és áruforgalom előtt, az országban rezidens diplomaták pedig a várható ellátási nehézségek következtében folyamatos exodusba kezdve távoztak. Napjainkra már csak Kína és Oroszország rendelkezik működő rezidens misszióval Észak-Koreában.*

A fentiekben bemutatott helyzetet ugyanakkor *nagyban megváltoztatta az ukrajnai orosz agresszió, illetve annak első hónapjai. A háború elhúzódása és a nemzetközi közösség nagy részének elítélő magatartása* ugyanis Oroszország számára *felértékelte azon megkérdőjelezhető nemzetközi súlyú szövetségeseinek szerepét, akik akár szimbolikus, akár gyakorlati segítséggel tudják támogatni az orosz inváziót. Mint bemutattuk, a KNDK elismerte a Donyecki Népköztársaság és a Luhanszki Népköztársaság önálló államiségét, illetve minden jel szerint a lőszerszállításokban is közreműködik, bár az ENSZ büntetőintézkedései elvileg tiltanak mindenfajta fegyverüzletet a távol-keleti országgal. A KNDK-nak tehát Oroszországon keresztül sikerült kitörni a fojtogató nemzetközi elszigeteltségből, és várhatóan ennek különféle jelei is lesznek. 2022. szeptember 9-én – a KNDK kikiáltásának évfordulóján – a phenjani rezsim bejelentette, hogy törvénybe foglalták az ország atomhatalmi státuszát. Miként Kim Dzsong Ün a Legfelsőbb Népi Gyűlés – tehát az észak-koreai törvényhozás – ülésén elmondott beszédében megfogalmazta, az atomfegyverek a „nemzet méltóságát és becsületét” képviselik, így soha nem fordulhat elő olyan, hogy az ország elsőként mondjon le nukleáris fegyvereiről.³⁷ A fentiek deklarálása, valamint Oroszország és a KNDK egymásra utaltsága felveti annak lehetőségét, hogy Oroszország lesz az első olyan hatalom, amely precedenst teremtve elismeri a KNDK-t atomfegyverekkel rendelkező országgént. Ennek megvalósulása esetén pedig már lehetetlen lenne nemzetközi konszenzust teremteni a KNDK nukleáris leszerelése érdekében, és még inkább megvalósíthatatlannak lennének az olyan kezdeményezések, mint amilyen csaknem húsz évvel ezelőtt a pekingi székhelyű hatoldalú tárgyalás-sorozat volt.*

Dél-Korea kapcsán pedig azt emelhetjük ki, hogy az *ukrajnai invázió lökéshullámai a szülői diplomáciát is rendkívül érzékenyen érintik. Bár az orosz-ukrán konfliktus csak közvetetten érinti az országot, de az Egyesült Államok és Kína rivalizálása közvetlenül hat a Koreai Köztársaságra. Mint ismeretes, a Washington-Peking relációt a hagyományos feszültségzónákon (Dél-kínai tenger, Tajvan, Hongkong, Tibet) túl egyre inkább súlyosbították ugyanis gazdasági ügyek, így kereskedelmi és információs-technológiai kérdések. A fenti helyzet következtében a szülői kormányzat folyamatos és bonyolult egyensúlyozásra kényszerül elsőszámú politikai-biztonságpolitikai szövetségese, valamint legnagyobb külgazdasági partnere között.³⁸ Az ukrajnai invázió kapcsán amerikai részről történt utalás arra, hogy a háború egységessé tette az atlanti térség és az indiai – csendes-óceáni régiót, ami arra utal, hogy globális szembenállás körvonalazódik. Egyik oldalon a „nyugati világ”, tehát az Egyesült Államok és szövetségesei, a másik oldalon pedig Oroszország és Kína, valamint egyes „lator” államok. Dél-Korea és a KNDK pedig pontosan e két világ határán helyezkedik el, a nemzetközi viszonyok megosztottsága miatt ismét egyre csökkenő eséllyel arra, hogy szimbolikus lépésekkel bár, de lépéseket lehessen tenni a koreai nemzeti megosztottság felszámolására.*

Záró gondolatként pedig fontos megjegyezni azt is, hogy az orosz pozíciók erősödése a Koreai-félsziget északi részén nem jelenti a kínai befolyás csökkenését a KNDK-ban. Az ország ugyanis az 1990-es évek eleje óta egyértelműen a kínai érdekszférában van, a phenjani rezsim elsőszámú külgazdasági partnere – csakúgy, mint Dél-Korea esetében – a Kínai Népköztársaság. Az ukrajnai háború révén azonban a KNDK mozgástere megnőtt, és várhatóan gazdasági-politikai

³⁷ Respected Comrade Kim Jong Un Makes Policy Speech at Seventh Session of the 14th SPA of DPRK. [online] 2022.09.10. Forrás: kcnawatch.org [2022.11.12.]

³⁸ Korea Annual 2021. Yonhap News Agency. Seoul, 2021. p. 91.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2022/14

előnyök érdekében képes lesz *saját szövetségeseit versenyeztetni* egymással. A várható helyzet nagyban hasonlít ahhoz a hagyományos „ingázó” észak-koreai taktikához, ahogyan az 1960-as években viszonyultak Moszkvához és Pekinghez.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2022/14

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés, korrektúra és tördelés:
Árva János, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019- : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csoma Mózes, 2022

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2022